

Shurpenkova R.K.

Information technology for economic analysis for enterprise

The role of information technologies for the analysis of the company. The necessity of improving the management of the enterprise on the basis of workplace automation analyst. Objectives and principles of the analytical process in the operation of automated information processing systems. The basic performance analysis and automation of the determination of the annual savings by improving management using information in terms of automation economic analysis and reduce the cost of information processing.

Key words: *management, analysis, WS (workstation), automation, analytical process, information analyst, enterprise.*

Шурпенкова Руслана Казимирівна – доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ).

УДК 657:65:331

І. І. Демко, М. В. Русін

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА: МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ

Розглянуто основні завдання аналізу ефективності використання трудового потенціалу. Запропоновано деталізовану модель проведення аналізу ефективності використання трудового потенціалу. Досліджено принципи методики аналізу ефективності використання трудового потенціалу підприємств, які забезпечують повноцінну аналітичну інформацію для прийняття ефективних управлінських рішень.

Ключові слова: *аналіз, трудовий потенціал, підприємство, управління, ефективність.*

Постановка проблеми. Аналіз ефективності використання трудового потенціалу підприємств, як зазначалося вище, є вагомою складовою управління як підприємства в цілому, так і його ресурсної бази, тому що забезпечує економічну стабільність у поточному періоді і на перспективу. Однак слід мати на увазі, що тривалий час на вітчизняних підприємствах розглядалися питання складу, руху та використання трудових ресурсів, тобто аналіз із цього

© І. І. Демко, В. В. Русін, 2014

напряму був підпорядкований аналізу виробничої програми. Виокремлення як предмета дослідження трудового потенціалу зумовлює появу нового напряму аналізу, а отже, удосконалення і доповнення методологічних засад економічного аналізу підприємств. Тому аналіз трудового потенціалу та аналіз трудових ресурсів мають різні цілі, завдання, предмет і об'єкти дослідження.

Якість управлінських рішень значною мірою визначається обґрунтованістю, повнотою і своєчасністю аналітичної інформації. Ці та інші якісні характеристики інформації досягаються завдяки виваженому вибору таких методик аналізу, які забезпечують пізнання і розкриття економічних явищ, процесів, причин і наслідків їх дії у фінансово-господарській діяльності підприємств. Так, своєчасність аналітичної інформації є результатом застосування методики оперативного економічного аналізу, повнота аналітичної інформації уможливорюється шляхом використання багатьох методик аналізу – фінансового та управлінського, ретроспективного, поточного і прогнозного та інших.

Виокремлення оптимальної методики аналізу базується на встановлених цілях і завданнях аналізу, які забезпечують систематизацію економічної інформації заданої періодичності у розрізі контрольованих і вагомих оціночних показників. Відтак, першочерговим завданням для розробки методики аналізу ефективності використання трудового потенціалу є встановлення цілі аналітичного дослідження з цього питання.

Мета статті. Метою аналізу ефективності використання трудового потенціалу є забезпечення системи управління підприємством необхідною інформацією для прийняття управлінських рішень щодо формування, розвитку та використання трудового потенціалу з метою отримання конкурентних переваг і підвищення якості обслуговування покупців, а отже, забезпечення сталого розвитку підприємства.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. Основними завданнями аналізу ефективності використання трудового потенціалу, які забезпечують досягнення визначеної цілі, є такі:

- оцінка реальності прогнозів щодо подальшого формування, розвитку та використання трудового потенціалу підприємства;
- ідентифікація місця та вагомості трудового потенціалу підприємства в економічному потенціалі;
- інформаційне забезпечення тактичного управління трудовим потенціалом підприємства;
- підготовка аналітичних матеріалів для стратегічного управління трудовим потенціалом підприємства;
- ретроспективний аналіз ефективності використання трудового потенціалу за ресурсним, витратним і результативним підходами;

- об'єктивна оцінка ефективності використання трудового потенціалу підприємства в цілому та за структурними підрозділами за функціональною ознакою;
- розрахунок та оцінка відхилень від планових (розрахункових) значень показників щодо ефективності використання трудового потенціалу з метою контролю за дотриманням економічної політики підприємства;
- розрахунок інтегрального показника ефективності використання трудового потенціалу та встановлення характеру його динаміки;
- виявлення резервів підвищення ефективності використання трудового потенціалу окремих працівників і підприємства загалом.

Ми підтримуємо думку професора Є. В. Мниха [3, с. 18] щодо включення до складу перспективних напрямів аналітичних досліджень факторного аналізу за важелями економічного управління в центрах відповідальності та ситуаційного аналізу з оцінками ризику прийняття управлінських рішень, у тому числі за векторами маржинального, SWOT, матричного та інших видів аналізу.

За аналогією, для комплексного аналізу ефективності використання трудового потенціалу вагомими й економічно виправданими є завдання:

- проведення факторного аналізу ефективності використання трудового потенціалу за ресурсним, витратним і результатним підходами;
- ситуаційний аналіз окремих економічних ситуацій, господарських операцій і процедур щодо формування, розвитку та ефективності використання трудового потенціалу.

За умови виконання всіх вищенаведених завдань економічного аналізу ефективності використання трудового потенціалу створюється можливість досягнення збалансованої та науково обґрунтованої системи прогнозування, організації, координації, контролю та прийняття управлінських рішень на підприємстві, що найбільш відповідає вимогам власників.

На основі вивчення літературних джерел, відповідно до поставлених завдань, пропонуємо деталізовану модель проведення аналізу ефективності використання трудового потенціалу на аналізованих підприємствах (рис. 1).

Дотримання запропонованої моделі аналізу дозволить аналітикам підприємства послідовно і детально визначити стан формування, використання та шляхи розвитку трудового потенціалу.

Фундаментальною методологічною основою аналітичного забезпечення управління трудовим потенціалом є чітке формулювання предмета і об'єкта такого аналізу. Існує багато трактувань сутності предмета і об'єкта аналізу українських та зарубіжних учених.

Рис. 1. Деталізована модель організації аналізу ефективності використання трудового потенціалу підприємств

Так, М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатов та інші вчені предметом економічного аналізу вважають діяльність підприємств та їх підрозділів, а також інших господарських формувань, спрямована на досягнення максимальних результатів за мінімальних витрат [1, с. 44]. Найбільш повне і сучасне визначення цього поняття сформулював професор Є. В. Мних, згідно з яким предметом економічного аналізу діяльності підприємств треба розуміти їх реальну господарську практику, яка характеризується сукупністю економічних відносин у зв'язку з виробничо-фінансовими ресурсами, навколишнім природним середовищем, міжнародним співробітництвом та соціально-політичною атмосферою і знаходить своє вираження в системі економічної інформації [3, с. 22].

На підставі цього вважаємо правомірним використати це трактування для розкриття змісту предмета аналізу ефективності використання трудового потенціалу. Відповідно, вважаємо, що предметом аналізу ефективності використання трудового потенціалу підприємства є сукупність економічних відносин, явищ, процесів, пов'язаних з трудовими ресурсами у взаємодії із іншими ресурсами, витрати і результати, пов'язані з його формуванням, розвитком та використанням, відображені через систему економічної інформації. Відповідно об'єктом аналізу ефективності використання трудового потенціалу підприємства є інформаційна модель відносин, явищ, процесів, пов'язаних із трудовими ресурсами у взаємодії з іншими ресурсами, витрати і результати, пов'язані з його формуванням, розвитком та використанням у фінансово-господарській діяльності підприємства.

Науково обґрунтоване дослідження предмета аналізу трудового потенціалу потребує безумовного врахування тих принципів економічного аналізу, які за своєю суттю і характером впливу найбільш пов'язані з його методикою та завданнями і забезпечують повноцінну аналітичну інформацію для прийняття ефективних управлінських рішень щодо трудового потенціалу підприємства в цілому та його окремих працівників з урахуванням особливостей діяльності.

Принцип – це основне правило поведінки, яке є узагальненням та розповсюдженням будь-якого положення на всі явища тієї галузі, з якої цей принцип абстрагований [4, с. 362].

До загальних методологічних принципів економічного аналізу як науки і практичної діяльності І. Д. Лазаришиною віднесено [2, с. 38] системність, комплексність, соціально-екологічний підхід, доречність, суттєвість, науковий підхід, адаптивність, узгодженість, випереджувальне відображення, оптимізаційний підхід. Доцільно дослідити придатність цих принципів для методики аналізу ефективності використання трудового потенціалу підприємств.

Принцип системності аналізу ефективності використання трудового потенціалу обумовлює необхідність урахування всіх можливих взаємозв'язків

і взаємозалежностей відносин, явищ, процесів, пов'язаних із трудовими ресурсами у взаємодії з іншими ресурсами, оцінку та діагностику витрат і результатів, пов'язаних із його формуванням, розвитком та використанням у фінансово-господарській діяльності підприємства. Також у методиці аналізу ефективності використання трудового потенціалу застосування цього принципу зумовлює необхідність урахування зв'язків трудового потенціалу з виробничим потенціалом підприємства; місця підсистеми управління трудовим потенціалом у загальній системі управління підприємством; організаційно-технологічних особливостей підприємств; сукупності напрямів аналітичного дослідження трудового потенціалу залежно від потреб зацікавлених сторін та з урахуванням багатовекторних підходів; необхідності поєднання тактичних і стратегічних цілей і завдань у процесі аналізу, що першочергово проявляється в різній періодичності аналітичних досліджень та підпорядкуванні методичних прийомів відповідним функціям аналізу (оцінювальній, діагностичній, пошуковій).

Для реалізації цього принципу необхідно передбачити в методиці аналізу ефективності використання трудового потенціалу інформаційні взаємозв'язки між підсистемами прогнозування, організації, контролю, обліку та регулювання.

Принцип комплексності є складовою більш загального принципу системності, його характерною особливістю є те, що в методиці аналізу необхідно передбачити вивчення причинно-наслідкових та функціональних зв'язків з метою визначення як прямих, так і побічних результатів управління трудовим потенціалом. Також уречевлення цього принципу в методику аналізу з метою пізнання предмета дослідження – трудового потенціалу підприємства – матиме наслідком ідентифікацію співвідношення об'єктів, завдань, методичних прийомів і напрямів використання результатів аналізу.

Соціально-екологічний підхід безпосередньо обумовлюється дією двох попередніх принципів і передбачає врахування ряду екологічних чинників, пов'язаних із забезпеченням безпечних умов праці, розроблення персоналом підприємства інноваційних підходів до збереження навколишнього середовища.

На нашу думку, цей принцип варто доповнити соціально-економічним підходом у методиці аналізу ефективності використання трудового потенціалу. Підприємство в умовах ринкових відносин функціонує не само по собі, а в тісній постійній взаємодії з іншими суб'єктами господарювання, а також виконує соціально значущу функцію. Підприємства є основними об'єктами працевлаштування економічно активного і частково економічно неактивного населення і досить часто виконують функцію соціального партнерства. Тому, вагомість вищенаведеного спонукає до врахування в методиці аналізу трудо-

вого потенціалу й цього принципу шляхом оцінки, діагностики та контролю відповідних показників.

Науковий підхід до вивчення різних аспектів функціонування та ефективного використання трудового потенціалу підприємства полягає в обґрунтуванні застосовуваного аналітичного інструментарію, використанні сучасних, адресних і функціональних методичних прийомів та методик оперативного, поточного, стратегічного і ретроспективного аналізу трудового потенціалу з об'єктивним урахуванням законів ринкової економіки, особливостей організаційного, технологічного, управлінського характеру, ризиків фінансово-господарської діяльності підприємств.

Логічним наслідком наукового підходу є оптимізаційний підхід до методики аналізу ефективності використання трудового потенціалу, тому що врахування вищенаведених застережень дозволяє сформувати оптимальні управлінські рішення щодо формування, розвитку та ефективного використання трудового потенціалу на засадах сталого розвитку. Крім того, дотримання оптимізаційного підходу дозволяє отримати якісне аналітичне забезпечення за умови мінімальних витрат на продукування відповідної аналітичної інформації.

Стосовно дії принципу доречності, то забезпечення суб'єктів управління доречною аналітичною інформацією уможлиблюється шляхом своєчасного реагування підсистеми інформаційного забезпечення на відповідний запит і формування системи кількісних та якісних показників, що відповідають заданим параметрам відбору [2, с.37]. Так, якщо для власників і керівництва підприємства необхідна для прийняття управлінських рішень інформація щодо формування трудового потенціалу підприємства, розраховуються та аналізуються показники складу персоналу за категоріями, за віковим складом, за рівнем освіти та інші. Отже, дія цього принципу має місце при розробленні методики аналізу трудового потенціалу підприємства.

Досить часто в управлінні підприємством доцільне прийняття оперативних ситуаційних рішень для зменшення виробничих і фінансових ризиків, тому використовується не весь обсяг інформації щодо трудового потенціалу, а окремі її види у формі аналітичних показників. Як правило, за принципом суттєвості, керівництво потребує щоденної інформації щодо діяльності підприємства в цілому, так і окремих його відділів, секцій, тощо.

Цей принцип перебуває в кореспонденції з принципом адаптивності, тобто можливістю охоплення великого числа причин і наслідків економічних явищ, процесів, відносин, пов'язаних із формуванням, розвитком та використанням трудового потенціалу підприємства. Відповідно до цього принципу, на нашу думку, доцільно виокремлювати три методичні підходи до економічного аналізу трудового потенціалу підприємства: ресурсний, витратний, результатний (рис. 2).

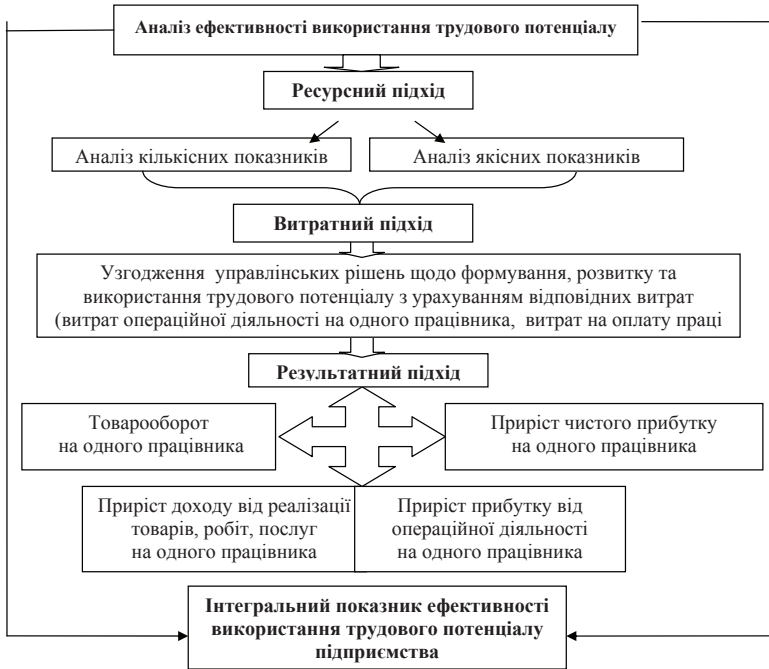

Рис. 2. Схема аналізу ефективності використання трудового потенціалу підприємства

Ресурсний підхід у методиці аналізу зумовлений необхідністю розкриття першої складової у фундаментальному методологічному взаємозв'язку економічного аналізу «причини – наслідки».

Саме розгляд трудового потенціалу в еволюційному плані – спочатку його формування та розвиток (економічні причини), унаслідок чого уможливаються різні варіанти його використання і сам рівень ефективності використання (економічні наслідки) – обумовлює ресурсний і результатний підходи. Водночас будь-який економічний процес на підприємстві супроводжується витратами. Не є винятком у цьому плані й системні зміни в кількісних та якісних параметрах трудового потенціалу. Тому логічним є виокремлення також витратного підходу в методиці аналізу трудового потенціалу підприємства.

Дотримання принципу випереджувального відображення є важливим саме для аналізу ефективності використання трудового потенціалу, тому що без формування стратегії і прогностичних значень кількісних та якісних показників, що його характеризують, неможливий рух уперед, отримання

конкурентних переваг на ринку завдяки виваженій і обґрунтованій політиці підприємства в умовах соціально орієнтованої економіки.

Висновки. Застосування сукупності принципів економічного аналізу трудового потенціалу відповідно до визначених завдань кожного етапу управління обумовлює використання різних методик і методів: на етапі планування обов'язково здійснюється прогностичний аналіз кількісних та якісних показників, що відображають можливу поведінку процесів формування, розвитку та використання трудового потенціалу підприємства; етап оперативного управління потребує ситуаційного, оперативного і поточного аналізу відповідних регламентованих показників складу та руху персоналу, аналізу використання робочого часу, аналізу товарообороту на одного працівника та інших показників; на етапі контролю за виконанням прийнятих управлінських рішень – необхідно обов'язково проводити ретроспективний аналіз у розрізі контрольованих (прогностичних, планових) показників.

Список використаних джерел

1. Економічний аналіз : навч. посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток та ін. ; за ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. – К. : КНЕУ, 2001. – 540 с.
2. Лазаришина І. Д. Методологія та організація економічного аналізу : монографія / І. Д. Лазаришина. – Рівне : УДУВГП, 2004. – 112 с.
3. Мних Є. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : підручник / Є. В. Мних. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 514 с.
4. Філософський словар / под ред. І. Т. Фролова. – 6-е изд., перераб. и доп. – М. : Политиздат, 1991. – 560 с.

Демко І. І., Рysin М. В.

Анализ эффективности использования трудового потенциала предприятия: методологические основы

Рассмотрены основные задачи анализа эффективности использования трудового потенциала. Предложено детализированную модель анализа эффективности использования трудового потенциала. Исследованы принципы методики анализа эффективности использования трудового потенциала предприятий, которые обеспечивают полноценную аналитическую информацию для принятия эффективных управленческих решений.

Ключевые слова: *анализ, трудовой потенциал, предприятие, управление, эффективность.*

Demko I. I., Rysin M. V.

The analysis of efficiency of use of labor potential of the enterprise: methodological bases

The main objectives of the analysis of efficiency of use of labor potential. The proposed detailed model analysis of efficiency of use of labor potential. Studied the principles of the methodology of the analysis of efficiency of use of labor potential of enterprises which provide a full analytical information for efficient decision-making.

Key words: *analysis, labour potential, enterprise, management, and efficiency.*

Демко Ірина Іванівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту ЛБС Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ).

Рисін Марія Віталіївна – доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри банківської справи ЛБС Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ).

УДК 336.71

О. В. Москаленко, Р. О. Піскунов

ВПЛИВ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

Визначено групи чинників, що впливають на результативність кредитно-інвестиційної діяльності банків; розкрито місце облікової інформації при прийнятті банками управлінських рішень; обґрунтовано необхідність оптимізації інформаційно-аналітичного забезпечення банківської діяльності для підвищення її результативності.

Ключові слова: *облікова інформація, результативність, інформаційно-аналітичне забезпечення, управління, кредитно-інвестиційна діяльність, банк.*

Постановка проблеми. Виходячи з того, що діяльність банківських установ напряму залежить від економічної ситуації в державі, постає проблема організації належного інформаційного забезпечення, здатного дозволити банкам швидко адаптуватись до сучасних мінливих умов. Ключовою основою для створення такого забезпечення є облікова інформація, адже саме вона всебічно розкриває всі аспекти банківської діяльності та дає змогу виокремити явище від факту. Саме облікова інформація є основою для розробки моделі щодо прийняття багатоваріантних управлінських рішень, які безпосередньо впливають на результативність кредитно-інвестиційної діяльності банку.

Аналіз останніх досліджень. Потрібно зауважити, що значення облікової інформації неодноразово підкреслювали в наукових дослідженнях такі учені-економісти, як: Г. Азаренкова, Ф. Бутинець, О. Васюренко, А. Загородній, Ф. Голов, В. Сопко, О. Тридід та інші.

Однак, відзначаючи теоретичну та практичну цінність вищенаведених досліджень, виявлені деякі питання, що потребують подальшої розробки.

© О. В. Москаленко, Р. О. Піскунов, 2014